

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. IX. Civitatis Castellii emphyteusis. De interpretatione investituræ emphyteuticæ Civitatis Castellii pro se, filiis & nepotibus masculis, & in istorum defectum pro una filia, vel nepte, quæ aliam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

phyteutam adjectis in præjudicium Ecclesiæ, & quatenus concernat ipsius jus & interesse, pro laudemis eidem ex causa renovationis præstandis, quo casu militaret ea unica probabilis ratio in fine dictæ decisionis iadducta, quod scilicet dari posset casus, quod bona tot tantisque oneribus gravata devolverentur, quod Ecclesiæ aliis neque expediret pro se retinere, neque novum emphyteutam inveniret, qui consuetum laudemium pro renovatione solvere velle, atque ad hunc effectum dictæ decisionis fundamenta bene subsistunt. Non inde tamen inferri potest ad omnimodam bonorum libertatem, quia stant bene simul ipsa bona ex eorum peculiari natura & qualitate incapacia esse hypothecarum, aliorumque onerum realium, sive eadem onera certis casibus resolvi, & tamen consultum esse creditoribus ob eorundem bonorum transitum faciendum in hæredem rei familiaris, qui in actione personali, tanquam ex quasi contractu, teneatur solvere debita ultimi morientis, etiam per coactionem ad vendenda ipsa bona, ut detractio laudemio pro renovatione soluto, vel solvendo Ecclesiæ, utpote omnibus potiore & privilegiato, residuum pretii creditoribus liberetur, Ut habemus in feudis mixtis, præsertim Regni Neapolitani, super quibus certum est, tam ex jure communi feudorum in cap. Imperialem de prohib. feud. alien per Federic. quam ex ejusdem Regni jure municipali in Constitutione incipien. Constitucionem Diva memoria, absque Regio assensu, nec hypothecam, nec aliud onus contrahi posse, & tamen quia successivè, quamvis vocatus à lege sanguinis & investituræ, etiam contra expressum morientis feudatarii judicium, habere debet qualitatem hæreditariam, tenetur feudatarii debita solvere ex bene deductis per Francum dec. 1. & 704. Fab. de Ann. cons. 4. Marcian. jun. disput. 27. & alios Regnicolas passim, & frequenter in sua materia sub tit. de feud. Ideoque stant bene simul, ipsa bona, juxta sensum dictæ decisionis, non remanere alicui oneri reali obnoxia, neque Ecclesiæ præjudicari, ejusque jus & interesse salvum remanere, & nihilominus creditoribus esse consultum.

Ponderando etiam, ultra dictum absurdum inferendi damnum creditoribus causam onerosam foventibus pro sola utilitate captantium lucrum, alia etiam absurda & inconvenientia concurrere, illa præsertim quod bonorum possessores semper decederent sine hærede, quod in jure reputatur odiosissimum, ac etiam abstinerent ab ædificiis, plantationibus & melioramentis, & quod magis est, commercium omninò eis interdictum esset, quia nec dotes uxoribus affecurare, vel filiabus, aliisque conjunctis constituere possent, neque in eorum indigentis pecunias mutuas vel ad censum, seu sub alia specie contractus invenire, unde habitationem deserere cogentur, ne inermem vel adeò incommodam vitam deducerent. Ex quibus de mense Martii 1658. favore Communitatum juxta præmissa à dicta Congregatione justè prodiit resolutio per Motum proprium Papæ approbata, ita ut omnis controversiæ occasio in futurum cessaverit.

CIVITATIS CASTELLI
EMPHYTEUSIS
Ad petitionem
CAMILLÆ ET ALOYSIÆ SORORUM DE LIBELLIS.

Responsum pro veritate.

De interpretatione investituræ emphyteuticæ Civitatis Castellii pro se, filiis & nepotibus masculis, & in istorum defectum pro una filia vel nepte, qua etiam patris habuerit hæreditatem; An scilicet importet emphyteusum ex pacto & providentia, vel potius hæreditariam seu mixtam; Et quoad vocationem filiaæ feminaæ, An censetur per vulgarem tantum, quatenus masculi non extent, vel etiam per speciem fideicommissariæ, quatenus extent & deficiant. Et quid si plures filiaæ feminaæ adsint, An numerus singularis resolvatur in pluralitates, Et quatenus non resolvatur, cui ex pluribus filiaabus debeatur successio vel renovatio; Et an dos à patre data hæreditariam qualitatem importare dicatur, unde verificentur illa verba, que etiam patris habuerit hæreditatem.

S U M M A R I U M.

- 1 **C**asus controversæ.
- 2 **V**ocatio femina in defectum masculorum in investitura, an censetur per vulgarem tantum.
- 3 **A** fideicommissis arguere licet ad emphyteusum vel feudum.
- 4 **L**icet vocetur una filia femina, attramen renovatio post finitam investituram debetur pluribus si adsint.
- 5 **A**liud est vocatio ex investitura, aliud renovatio, qua debetur feminis vel cognatis etiam si investitura sit masculina.
- 6 **U**bi duo requisita desiderantur, filiationis & hæreditatis, unum non sufficit, & sic in mixtis utraque qualitas requiritur.
- 7 **N**isi per hæredem sanguinis sit quominus sit hæres rei familiaris.
- 8 **R**enovatio regulanda est à natura investitura ad effectum videndi an debeatur ratione sanguinis, vel hæreditaria qualitas.
- 9 **Q**uod bona emphyteutica Civitatis Castellii sint hæreditaria vel mixta.
- 10 **D**e ratione ob quam hæc bona emphyteutica, ubi etiam haberent formam pacti & providentia, habere debent qualitatem hæreditariam.
- 11 **A**n filia femina habens dotem succedentem loco legitima, dicatur habere qualitatem hæreditariam.
- 12 **E**x statuto Civitatis Castellii dos non succedit loco legitima.
- 13 **D**eclaratur conclusio de qua n. 7. & 11.
- 14 **D**os est unversitas & res particularis respectivè.
- 15 **I**dem de feudo quando sit unversitas vel res particularis.
- 16 **Q**uando una tantum femina succedere potest & non requiritur qualitas hæreditaria, succedit primogenita.
- 17 **Q**uod successor in his bonis emphyteuticis teneatur ad debita defuncti.

DISC. IX.

Uxta superius insinuatam consuetam formulam emphyteuticam Civitatis Castellis, quæ formula etiam habetur registrata in *Civitatibus Castellis coram Melio decis. 151. par. 9. rec. in princip.* Faultus de

Libellis investitus fuit ab Episcopo de aliquibus bonis controversis; Cumque ex quatuor vel quinque filiis masculis, qui fuerunt dicto Faulto superstites, nulli superessent descendentes, atque ultimò moriens, ex duabus sororibus, Aloysiam natu minore hæredem universalem instituisset, neglecta Camilla natu majore à patre jam dotata; Hinc orta est controversia, cuiusmodi dicta bona emphyteutica ex lege investitura debita essent, an scilicet utriusque, ita ut numerus singularis investituræ, resolvendus esset in pluralitates, vel potius tantum, & cui ex eis, an scilicet Camillæ primogenitæ, vel potius Aloysiæ secundogenitæ, ita per ultimi fratris institutionem, reliquam patris hæreditatem habenti, unde desuper ex concordia partium sensu pro veritate consultus.

Cum tunc non prodidisset pro hac Civitate indulgentiam concessam de anno 1658. per *Alexandrum VII.* ad instar illius, quod idem concesserat pro Civitate Perusina, ac alterius concessi per *Urbanum VIII.* pro pluribus Civitatibus & Diocæsiibus Status Urbini, ita ut res esset in ambiguo, & sub disputationibus juris; Pro ratione dubitandi considerabam, an vocatio filix sceminae intelligenda veniret potius per vulgarem, quatenus scilicet ex primo investito nulli superessent filii masculi, vel potius per fideicommissariam, ut eis existentibus & defectis, scemina succederet. Et quamvis occasio non dederit videre locum particularis tractationis huius questionis, Nihilominus mihi probabilius videbatur, vocationem prædictam esse potius per vulgarem, Tum ex regula, quam ex veriori magisque recepta opinione habemus in substitutionibus, ut scilicet per vulgarem potius, quam per fideicommissariam ordinatæ censeantur, ita ut factò casu primi gradus, reliqui omnes quamvis plures evanescent ex deductis per *Greg. dec. 207. in Bononens. fideicommissi de Finchiariis 28. Martii 1659. coram Prelo*, & frequenter in sua materia *sub tit. de fideicommissis.*

Atque non dato jure speciali, licet à materiis fideicommissariis arguere licet etiam ad materias feudales, quod est magis, quia habent suum jus particulare ex deductis in *Mutian. feudorum de Rangomis sub tit. de feudis disc. 8.* Multò magis ad emphyteuticas, quæ eodem jure communi regulantur, ut etiam habemus receptum in materia juris patronatus, præsertim gentilitii seu familiaris, quod cum materia seu terminis fideicommissariis passim regulatur, ut in sua materia *sub tit. de jure patr.*

Tum etiam ratione absurdæ aliàs resultantis, quia si vocatio sceminae esset per fideicommissariam, resurgeret quod deficientibus filiis masculis cum filiis etiam masculis, potius huic sceminae tanquam comprehensæ in investitura, dictis filiis superstibus, non vocationis, sed solum illud renovationis habentibus, bona debita essent, contra verisimilem acquirentis voluntatem.

Effectus autem huius inspectionis est notabilis, quoniam si per existentiam masculorum cessavit investitura, unde propterea sceminae superstites, non jus vocationis, sed solum illud renovationis haberent, Tunc exinde resurgeret, quod utriusque reno-

Card. de Luca de Emphyteusi Pars II.

vatio debita esset, quamvis una, & non altera patris hæreditatem haberet, quinimò etiam si neutra, & quamvis investitura concepta sit in numero singulari, quoniam casus renovationis differt ab illo vocationis, ut punctualiter habetur decisum quatenus agatur de renovatione in *Civitatibus Castellis coram Platto impress. apud Giovagnon. consil. 44. ex num. 117. lib. 2.*

Quodque aliud sit vocatio, & aliud renovatio, patet ex eo quod si concessio sit solum agnativa, seu solum masculina, adhuc tamen ultimo defecto, renovatio debetur sceminae, vel cognato proximiori juxta opinionem, quam sequitur Rota ex deductis in *Ferolovien. domus, seu emphyteusis hoc tit. disc. 3. ac in decisionibus in ea editis.*

Histamen non obstantibus, contrarium censui probabilius, respondendo pro Aloysia natu minore, ex motivo hæreditariæ qualitatis in scemina requisitæ, quoniam ubi duo requiruntur non sufficit unum, ut in his terminis *Gravian. discept. 372. num. 11. cum sequen.* Sive etenim dicta scemina quæ aliam patris hæreditatem habet, veniat per fideicommissariam jure vocationis in vim investituræ adhuc durantis, sive, (quod mihi magis placebat) tanquam vocata per vulgarem, veniat jure renovationis (quod ubi Ecclesia non potest pro se retinere, videtur quasi sonare in idem, excepto aliquo onere solvendo pro renovatione) sola qualitas sanguinis non sufficit, nisi etiam accedat hæreditaria, quæ in his mixtis absque altera neque sufficeret, nisi lateret per hæredem sanguinis, quin etiam haberet hæreditatem rei familiaris extraneo vel remotiori relictam seu delatam, ut *decis. 482. & 499. par. 5. rec. Alograd. cons. 25. lib. 1. & frequenter habetur sub tit. de feudis*, ubi limitatur id non procedere in feudis Regni Neapolitani.

Ubi autem emphyteusis est hæreditaria, vel mixta, ut supra, tunc etiam jus petendi renovationem talis est qualitatis, quia cum renovatio sit facta continuatio primæ investituræ, eodem jure regulari debet, ut apud *Buratt. decis. 87. dec. 60. par. 5. rec. cum aliis in d. Ferolovien. domus seu emphyteusis, disc. 3. & in decisionibus in ead. editis 30. Januarii 1665. & 23. Martii 1667. coram Bourlemont*, in quibus licet reprobata opinione *Caldas.* & sequacium volentium, etiam in emphyteusi ex pacto jus petendi renovationem esse hæreditariam, firmetur illud competere sola ratione sanguinis, admittitur tamen tanquam absolutum, secus esse, ubi qualitas hæreditaria exigatur, ut ibi latius.

Quamvis autem hæc formula investituræ, primo aspectu, utpote restricta ad solos hæredes sanguinis, videatur pacti & providentiæ, Nihilominus omnino verius credidi habere qualitatem hæreditariam, Tum quia per Rotam id præsupponi videtur certum in dicta *Civitatibus Castellis coram Melio dec. 151. par. 9. rec. præsertim. n. 14. & 17.* ubi etiam n. 12. præsupponitur investituram continere clausulam *ad habendum*, licet incidenter, ac ad alium effectum hujusmodi articulo formiter non disputato in dicta decisione id præsupponatur; Tum etiam quia concurrunt illa verba, *quæ aliam patris hæreditatem obtrineat*, De quorum tamen operatione in proposito posset dubitari, quando in eis tantum constitueretur fundamentum, cum percutere videantur casum filix, quæ per vulgarem, non extantibus masculis, esset immediata hæres patris, secus autem in præsentem, dum fraternam potius, quam paternam hæreditatem habere dicitur.

Sed potissimum ac principaliter ex ratione,

ob quam bona emphyteutica Abbatiæ Farfen, quamvis habentia clarum formulam pacti & providentiæ, de consuetudine redacta sunt ad instar alodialium, ex deductis in *Farfen. hoc eod. tit. disc. preced.* ubi etiam de *Bonsfaciana*, & de consuetudine Mantuana & similibus, ratione scilicet commercii, quod aliàs, quodammodo interdictum remaneret ob frequentiam hujusmodi bonorum, ut latius discursum habetur in *dicta Farfen*. Et ob quam rationem ut supra *Alexander VII.* de anno 1658. præfatum Indultum huic Civitati concessit, ita enim congruum est bona transire debere in eum, qui hæreditariam habeat qualitatem, ut ita prædecessorum factum impugnare non valeat, ejusque debita & onera solvere debeat.

11 Considerabam, an altera filia major, dici etiam posset hæreditatem habere, dum habebat dotem, quam succedentem loco legitimæ importantis quoræ hæreditatis seu bonorum quodam jure universalis, in proposito sufficere ex *Claro* & aliis habetur *dicta decis. 482. num. 10. par. 5. rec.* Verum non videbatur fundamentum considerabile, Tum quia attento statuto istius Civitatis, stantibus masculis fœminæ reputari videntur extraneæ, unde propterea dos non succedit loco legitimæ, ut in terminis specialibus hujus statuti *Rota decis. 87. post Merlin. de legitima*, ejusdemque statuti contextus comprobatur, quoniam incipit ab exclusione, deinde verò subsequitur dos, juxta magistralem & receptam distinctionem *Castrensis in l. Titio centum §. Titio genero numer. 8. ff. de condit. & demonstrat. de qua Merlin. de legitima lib. 3. tit. 1. quæst. 8. num. 9. Ad den. ad Gregor. decis. 567. num. 11. & frequenter sub tit. de dote, ac etiam sub altero de legitima & detractionibus.*

Tum etiam quia propositio, de qua ex *Claro* & aliis *dicta decis. 485. num. 10. par. 10. rec.* ut scilicet sola successio in legitima, vel dos ejusdem legitimæ loco succedens, in proposito ad hujusmodi qualitatem verificandam sufficiat, procedit in concursu domini directi, & ad impediendam devolutionem, quia reliqua hæreditas esset penes extraneum, seu aliàs hujusmodi bonorum incapacem, Tunc enim rectè intrat superius insinuata propositio, quod in his juribus mixtis sufficit non stare per hæredem sanguinis, quo minus sit etiam hæres rei familiaris, Secus autem in concursu ejus, qui utramque qualitatem habet, quoniam semper præferendus venit ille, cui verba investituræ conveniunt; Ac etiam, ut conveniat quoque ratio superius insinuata, quod scilicet successor, ita ratione commercii repræsentet defunctum in universo jure activo & passivo, quod dici non potest de fœmina exclusâ ab hæreditate, ac obtinente solum ex statuto dotem, quamvis ad alios effectus loco legitimæ succedentem, quoniam licet dos ex juris fictione, ac ad aliquos effectus juxta opinionem *Bart.* quæ rejecta opinione *Azonis* videtur magis communis & recepta, dicatur universitas in se, attamen comparativè ad hæreditatem universalem dicitur res particularis ex plenè deductis per *Barbos. in rubrica sol. matr. par. 53. Mantio. de tacit. lib. 12. tit. 63. Merlin. controuv. 92. lib. 1. apud quos concordantes.*

15 Et habemus à simili in feudis, quodlibet enim feudum dicitur sine dubio universitas seu corpus universale, cum sola quæstione inter feuditas, an sit universitas juris, vel etiam universitas facti, ut pluries in sua materia *sub tit. de feudis*, ubi præsertim modernus *Amicangel. quæst. feudal. tertio*, qui disputat ad partes, Sed si feudatarius plura

habeat feuda, in quorum universitate unus succedat, alter verò in uno feudo jure particulari seu singulari, tunc istud quamvis in se sit universitas, attamen comparativè ad reliquam universam feudalem hæreditatem, & successionem dicitur res particularis, ex deductis, cæteris collectis, apud *Capp. Latr. consult. 9. & 10. & pluries in dicta sua materia sub tit. de feud.*

Hinc proinde inanis vel extranea remanebat quæstio, an posita singularitate non resolvenda in pluralitates, ac cessante dicta circumstantia hæreditatis universalis in una & non in altera concurrentis, successio debita esset magis primogenitæ quam secundo genitæ; Quando autem his cessantibus ageretur de jure vel successione individua, tunc tantum deferenda, tunc quia hæc emphyteusis fraternizare videretur cum feudis individuis, quæ dicimus juris Francorū ad favorem primogenitæ, probabilis respondendum esset, ex deductis per *Gras. conf. 132. n. 20. lib. 1. Gabr. conf. 85. n. 6. & 7. lib. 1. Ciriaco. controuv. 56. num. 7. Cirocc. discept. 80. num. 55. & habetur remissivè in dicta Civitatis Castellæ coram Platone impress. post Giovagnon. dicto conf. 44. lib. 2. num. 120. ac admittitur in Forolovien. emphyteusis §. Junii 1668. Bonrlemont. §. fin.*

Stante autem dicta hæreditaria qualitate hujusmodi bonis annexa, ad plures annos post datum hoc responsum, ac postquam prodierat dictus motus proprius Alexandri, Respondi in una Civitatis Castellæ census pro illis de *Acherisii*, non posse successorem sanguinis possidentem quoddam prædium emphyteuticum, super quo census impositus erat, evitare dicti census onus vel solutionem, potissimè quia constabat, prædium prædictum non obvenisse in primum acquirentem, ac possessoris auctorem directæ & immediatè ab Ecclesia ex gratuita ejus concessione, sed ex titulo emptionis, mediante pretio correlative ab altero privato, unde liquet ista bona licet dictam emphyteuticam qualitatem habenti, esse in commercio, ac jure alodialium censerent, dum Ecclesia non potest pro se retinere, sed tenetur perneceffe renovare, ita ut in effectu videatur species illius emphyteusis perpetuæ concessæ ad renovandum de singulis 29. annis, aut alio statuto tempore, juxta ea quæ habentur in *Bannon. bonorum de Campeggis hoc tit. disc. 53. & in aliis.*

SENOGALLIEN. BONORUM

PRO

COMITIBUS DE MONTE VETERI,

CUM

CREDITORIBUS.

Causa disputata in Congregatione Baronum fortè scriptus per Concordiam.

An renovatio importare dicatur novam concessionem, ita ut agnatus proximior ultimimorientis, cui facta est renovatio, dicatur primus acquirens, ad effectum disponendi vel obligandi in præjudicium vocatorum.

Et